

СТАНОВИЩЕ

от проф. д - р Александър Драгиев Драгиев

за гл. ас. д - р Боряна Богданова Мусева
кандидат по конкурса за академичната длъжност „доцент“
по професионално направление 3. 6. Право (международно
частно право)

I. Биографична справка за кандидата

Боряна Богданова Мусева е доктор по право и главен асистент в Юридически факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“. Завършва право в същия факултет, а през 2005 г. постъпва в него като преподавател по международно частно право, преминавайки последователно през длъжностите „асистент“, „старши асистент“ и „главен асистент“. През 2007 г. защитава докторската си дисертация на тема „Определяне на приложимото право при непозволено увреждане“. Има няколко специализации в Германия и е автор на редица научни трудове - монографии, студии и статии.

II. Научни трудове

1. Монография

Гл. ас. Б. Мусева участва в конкурса за доцент с монографичния труд „Цесията в международното частно право“, С. 2014 г. Значението на труда може да се види в три посоки. Първата е, че той отразява увеличаващата се свобода на движение на хора, стоки, услуги и капитали в Европейския съюз (ЕС). Това обуславя необходимостта както да се определи международно компетентния съд или арбитраж по спорове относно цесията, така и да се установи приложимото материално право към тези спорове. Второ, изследването на цесията е

необходимо поради новата правна регламентация, която ѝ дава правото на ЕС. Третото значение на представената монография е, че тя е първото самостоятелно изследване в нашата научна литература на въпросите за международната компетентност и за приложимото право към прехвърлянето на вземания с международен елемент.

Структурата на монографичния труд се състои от увод, три глави, заключение и приложена библиография. В първа глава „Квалификация на понятието за цесия“ се подчертава необходимостта от квалификация на конкретното правоотношение като цесия или като договорна суброгация. Тази квалификация е задължителна предпоставка за определяне на международната компетентност и на приложимото право. Разкриването в труда на спецификата на цесията е важно за изясняването на основанията и правните ѝ последици. А квалификацията на цесията трябва да бъде автономна, т. е. да не зависи от националното право на съответната държава. В тази глава авторът предлага своя дефиниция за вземането като предмет на цесията - правото на едно лице (кредитор) да иска изпълнение от друго лице (длъжник). Освен това се предлага и трактовка на основанията на вземането - освен договор и извъндоговорно задължение, такова основание могат да бъдат и други юридически факти, на които законът придава определени правни последици.

Втора глава е озаглавена „Международна компетентност“ и неин предмет е начинът за определяне на международно компетентния съд или арбитраж. При цесията исковете могат да се предявят в отношенията между: 1) длъжник и кредитор; 2) цедент и цесионер, 3) новия кредитор (цесионера) и длъжника; 4) трети лица и цедента, цесионера и длъжника. Втора глава започва с детайлен анализ на правилата за определяне на международно компетентния съд. Авторът разглежда съответните регламенти на ЕС относно, напр. изключителната компетентност, мълчаливо учредената компетентност,

споразумението за избор на съд. Авторът завършва прегледа на правната уредба за компетентния съд с българския Кодекс на международното частно право (КМЧП) като приложим за случаите, неуредени от регламентите.

Специално относно споразумението за избор на международно компетентния съд становището на автора е, че то може да се съдържа в договора между длъжника и стария кредитор, както и в договора между цедента и цесионера. Авторът обосновава и възможността за преминаване на споразумението към трети лица в резултат на цесия. Нито Регламент Брюксел I, нито Регламент Брюксел Ia определят кои лица следва да се считат за страни по това споразумение. Затова пък Б. Мусева излага тезата, че клаузата за избор на съд обвързва третите лица, ако това следва от материалното право, приложимо към договора, в който е включено или за който се отнася самото споразумение за избор на съд.

Друг предложен от автора анализ, който заслужава внимание е на допълнителната компетентност на съда при наличие на цесия. Допълнителната компетентност се определя изключително трудно при цесия. Гл. ас. Б. Мусева застъпва становището, че цесията на парично вземане срещу стока или услуга може да съставлява договор за продажба на стока или доставка на услуги. Съответно при цесия на вземане по такъв договор в държави членки на ЕС достъпът до допълнителната компетентност трябва да бъде предоставен на цесионера, на длъжника, на трети лица. Ако обаче цесията съставлява договор за непарично вземане, напр. действие или бездействие, трябва да се установи мястото на изпълнение на конкретното спорно задължение. Според автора това обаче е невъзможно при иск на цесионер срещу цедент, основан на неизпълнение на задължението за прехвърляне на вземането или на задължението за бездействие, както и

при искове на трети лица, имащи за предмет недействителност на целия договор.

На приложимостта на КМЧП за определяне на компетентния съд при цесия е посветен специален параграф (пар. 1. 7.) във втора глава. В него са изброени хипотези, при които може да се наложи прилагането на кодекса и се обобщава, че това са хипотезите, при които спорното отношение излиза извън обхвата на Регламентите Брюксел I или Брюксел Ia или други международни актове. Втора глава завършва с параграф за международно компетентния арбитраж при цесия (пар. 2.). Спорове за цесия с международен елемент могат да бъдат отнесени и до арбитражен орган. Този случай е извън правното действие на Регламентите Брюксел I и Брюксел Ia. Основният въпрос, който цесията повдига по отношение на арбитража е, ако старият кредитор и длъжникът сключат арбитражно споразумение, а впоследствие вземането се прехвърли - дали това споразумение преминава заедно с вземането към цесионера. Заключение на автора е, че арбитражното споразумение автоматично преминава с прехвърленото вземане към новия приобретател - цесионера. От това заключение е продиктувано и предложението на автора за изричното регламентиране на този въпрос било в международноправен акт, било в националното законодателство на държавите.

Трета глава на монографията има за предмет приложимото право към цесията. Анализът на приложимото право е в три основни посоки. Първата се отнася до приложимото право в отношенията между цедент и цесионер. Отношението между предишен и нов кредитор с предмет вземане срещу трето лице - длъжник се урежда от правото, приложимо към договора за прехвърляне на вземането. И това приложимо право може да се избере от страните по правоотношението.

Втората посока на анализ е този на приложимото право към защитата на длъжника. Според Регламент Рим I това право е правото, уреждащо

вземането, предмет на прехвърлянето. А това право от своя страна се определя от неговия произход - най-често, ако произтича от договор - според Регламент Рим I, а ако е с извъндоговорен характер - според Регламент Рим II.

Третият предложен в тази глава на монографията анализ е на приложимото право към действието на цесията спрямо третите лица - тя може да бъде противопоставена на лица, различни от длъжника. Заключение на автора за приложимото право в този случай е, че най-подходящо би било това да е правото, което урежда прехвърленото вземане. А последният параграф от трета глава е посветен на някои общи въпроси на МЧП на цесията (пар. 2. 4.). Това са формата на договора за цесия, особените повелителни норми на правото на сезирания съд и приложимостта на института на обществения ред към цесията с международен елемент.

2. Статии и студии

Освен монографията кандидатът по конкурса за доцент гл. ас. Б. Мусева представя още 13 публикации - статии и студии. Тематично те могат да се разделят на две групи: публикации с процесуалноправна тематика и такива с материалноправна тематика.

2. 1. Мнозинството от публикациите са от първата група, демонстрирайки трайния интерес на кандидата към проблематиката на международната подсъдност. Тези публикации са: „Реформи на международната компетентност и екзекватурата по граждански и търговски дела в държавите членки на ЕС (Нов Регламент Брюксел Ia)“; „Международна компетентност при брачни иски“; „Международният договор в материята на международната компетентност, признаването и изпълнението на чуждестранни решения по граждански и търговски дела“; „Специална международна компетентност“; „Заинтересовано лице при признаване и допускане до изпълнение на чуждестранно

съдебно решение“; „Координация на паралелни производства пред съдилищата на държави членки на Европейския съюз“; „Проблеми при връчването на съдебни и извънсъдебни документи по граждански и търговски дела според Регламент 1348/ 2000, Регламент 1393/ 2007 и българския гражданско процесуален кодекс“; „Das neue internationale Zivilverfahrensrecht Bulgariens in Zivil - und Handelssachen“; „Из лабиринта на международната компетентност по граждански и търговски дела“.

В центъра на изследването в публикациите са въпросите за международната компетентност на съда според правото на ЕС, като анализът и разработването на тези въпроси от гл. ас. Б. Мусева имат приносен характер. Основните разгледани актове на ЕС са Регламентите Брюксел I, Брюксел Ia, Брюксел II A, както и КМЧП от българското законодателство.

Приносното значение на изследването е, че то обхваща както принципни въпроси като правната уредба на международната компетентност по граждански и търговски дела и признаването и изпълнението на решенията по такива дела в държавите членки на ЕС, така и редица конкретни въпроси на тази компетентност: определянето на международно компетентния съд по брачни иски, понятието „заинтересована страна“ („страна с правен интерес“) относно признаването и допускането до изпълнение на чуждестранно съдебно решение, координацията на паралелни производства пред съда на държава член на ЕС (конкретно отвода за висящ процес и за наличие на свързани иски), връчването на съдебни и извънсъдебни документи по граждански и търговски дела, международният договор като източник на правната уредба на международната компетентност и признаването и изпълнението на чуждестранни съдебни решения.

2. 2. Втората група публикации, представени от гл. ас. Б. Мусева по конкурса за доцент са с материалноправна тематика. Това са:

„Обективно приложимото право към договорните задължения“;
„Определяне на приложимото право към индивидуалния трудов договор според правото на Европейския съюз“; „Връзка и взаимодействие между българското и европейското международно частно право“; „Прихващането в международното частно право“.

Тематичният обхват на тези публикации е показателен за научните интереси на Б. Мусева. Защото предмет на изследване в публикациите са както такива принципни въпроси като съотношението между българското МЧП и правото на ЕС и приложимото право към договорните задължения изобщо, така и конкретно приложимото право към трудовите договори и прихващането.

Монографията и другите публикации на гл. ас. Б. Мусева като кандидат по конкурса за доцент по МЧП показват безспорен приносен характер на научните ѝ трудове. Анализът в тях на съответните актове, както от правото на ЕС, така и от българското законодателство се отличава с детайлност, теоретична задълбоченост и практическа насоченост. Анализът прави впечатление и с изведените обосновани заключения, както и с формулираните научни тези. В публикациите широко е застъпена практиката на Съда на ЕС, както и българската и чуждата съдебна практика. Трудовете на гл. ас Б. Мусева също така са подкрепени с богата научна литература.

IV. В заключение, с оглед на научните качества на кандидата препоръчвам на научното жури да предложи гл. ас. д - р Боряна Мусева да бъде избрана на академичната длъжност „доцент“.

Подпис:

(проф. Ал. Драгиев)